

LE MONDE DIPLOMATIQUE ★ PÄÄKIRJOITUS

Prosentin tyrannia

SERGE HALIMI

Toisinaan meille paljastetaan asioita, jotka jo valmiiksi tiedämme. Ei ole kovin yllättävää, että poliitikot pitävät rahasta ja viettävät mielellään aikaansa niiden kanssa, joilla sitä on – ja toisinaan toimivat kuin lakien yläpuolella oleva kasti. Tai että verotus hellii rikkaimpia verovelvollisia, ja pääomien vapaa liikkuvuus sallii heidän piilottaa rahakätkönsä veroparatiiseihin.

Lukuisien paljastusten pitäisi rohkaista meitä kyseenalaistamaan järjestelmä, joka on tehnyt mahdolliseksi kaikki nämä rikkomukset. Viime vuosikymmeninä maailman on kuitenkin muuttunut niin nopeasti, että muutoksen nopeus on ohittanut meidän kykymme ymmärtää muutosta.

Berlinin muurin murtuminen, Brics-maiden (Brasilian, Venäjän, Intian, Kiinan ja Etelä-Afrikan) nousu, uudet teknologiat, finanssikriisi, arabikevää, Euroopan taantuminen – jokaisen muutoksen yhteydessä asiantuntijat ovat ilmoittaneet historian lopusta tai uuden maailmanjärjestyksen syntymästä.

Kaiken tämän kohtaamisen taustalta on erotunut kolme enemmän tai vähemmän maailmanlaajuisia ilmiötä: yhteiskunnallisen eriarvoisuuden syveneminen, demokratian mädäntyminen ja kansallisvaltioiden heikkeneminen. Ilmiöt nousevat esiin erillään mutta nivELYTÄVÄT toisiinsa. Hallitukset päästävät vallan valumaan harvojen käsiin, koska eli niistä, jotka investoivat, spekuloivat, palkkaavat, irtisaavat ja lainaavat. Jos hallitukset yrittävät pitää kiinni kansalta saamastaan mandaatista, jär-

jestäytyneen rahan kansainvälinen painostus pitää huolen siitä, että ote lipeää.

"Ihmiset syntyvät ja elävät vapaina ja oikeuksiltaan tasavertaisina. Yhteiskunnalliset erot voivat perustua vain yleiseen etuun." Kuten kaikki tiedämme, tätä ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistuksen ensimmäistä artiklaa ei ole koskaan täysin noudatettu. Kaikkina aikoina eroja on perusteltu muilla syillä kuin yleisellä edulla: paikalla, johon on onnekseen (tai epäonnekseen) syntynyt, vanhempien asemalla, koulutuksella ja terveydenhuollon saatavuudella.

Erojen painolastia on kuitenkin joskus keventänyt uskomus siitä, että huonot lähtökohdat voi selittää sosiaalisella nousulla. Alexis de Tocquevillen mukaan tämäntyyppinen ajattelutapa, joka on yleisempi Yhdysvalloissa kuin Euroopassa, auttoi amerikkalaisia mukautumaan jyrkempiin tuloeroihin kuin muualla. Vähäpätöinen kirjanpitiäjä Clevelandista ja tutkintoa vailla oleva kalifornialainen nuori saattoivat unelmoida, että heidän lahjakkuutensa ja ahkeruutensa nostaisivat heidät John Rockefellerin tai Steve Jobsin asemaan.

"Eriarvoisuus sinänsä ei ole koskaan ollut suuri ongelma amerikkalaisessa poliittisessa kulttuurissa, joka painottaa enemmän mahdollisuuksien tasa-arvoa kuin tulosten tasa-arvoa", muistuttaa konservatiivinen intellektueli Francis Fukuyama. "Järjestelmä kuitenkin kestää vain, jos ihmiset edelleen uskovat, että tekemällä kovasti työtä ja antamalla parhaansa heillä on hyvät mahdollisuudet päästä elämässään eteenpäin. Ja jos heillä on hyvä syy uskoa siihen, että rikkaat ovat rikastuneet pelaamalla yhteisten pelisääntöjen mukaan." Nyt tämä rauhoittava usko on katoamassa joka puolelta maailmaa.

Artikkeli jatkuu sivulla 29.

IMD 5/13. Suomenno Eero Kettunen.
Serge Halimi on *Le Monde diplomatique*
johtaja ja päätoimittaja Pariisissa.

Tilaa nyt!
34 €/vuosi,
kestotilaus 30 €
myynti@mondediplo.fi
TAI
040 179 5297

Maailmanpoliittinen aikakauslehti Le Monde diplomatique & Novaja Gazeta ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Lehden selkäranka on *Le Monde diplomatique* laajentuva lehtiperhe: *Diploja* ilmestyy jo 30 kielellä yhteensä 47 eri painoksena. Suomenkieliseen *Diploon* valikoidaan aineisto ranskankielisen kuukausilehden lisäksi ainakin englannin-, saksan- ja arabiankielisistä itsenäisistä painoksista ja Latinalaisen Amerikan Diploista. Lehteen käännetään myös artikkeleita *Novaja Gazetasta*, joka on Venäjän viimeisiä riippumattomia sanomalehtiä. Lisäksi mukaan poimitaan ajankohtaisia artikkeleita ja kolumneja muista medioista.

LE MONDE diplomatique

- 3 Serge Halimi Prosentin tyrannia
- 5 Karim Emile Bitar Kapinan maantiede
- 12 Vicken Cheterian Kurdien historiallinen tilaisuus
- 16 Céline Raffalli Hyväntekijät nylkevät Haitia
- 18 Renaud Lambert Integraatiopoliittikka Brasilian tahtiin
- 29 Serge Halimi Prosentin tyrannia
- 32 Jean-Claude Sergeant Cameronin EU-uhittelu
- 34 Agnès Stienne Halvan lihan hinta
- 36 Mona Chollet Perustulona hahmottamassa
- 37 Pierre Rimbert Foucault, valtio ja hyvät köyhät
- 43 Stéphane Thévenet K-draamaa

DIPLO

- 4 Mika Rönkkö Diploa 30 kielellä
- 4 Oksana Tšelyševa Poliittisia vankeja
- 4 Mr. Fish Pilakuva
- 7 Meeri Koutaniemi & Rauli Virtanen Peili rikottuun elämään
- 14 Kristiina Koivunen Oppivatko kurdit tekemään yhteistyötä Syyrian lisäksi koko Kurdistanissa?
- 11 Tietokirjat
- 45 Kaunokirjat

Helsingin
asunnottomat myyvät
Diplon irtonumeroita. He
saavat siitä tuloja itselleen.
Osta pian!
YHTEISTYÖSSÄ VAIKKA
VAKANAISTA ASUNTOA
RY:N KANSSA

NOVAJA GAZETA

- 40 Diana Hatšatjan & Maria Jepjanova Mediapuhdistuksia
- 42 Semjon Novoprudski Kuristajakäärmeen vuosi

KANNEN KUVA
UN Photo / Logan Abassi
Haitilaisia lapsia pesulla.

LE MONDE DIPLOMATIQUE & NOVAJA GAZETA Hämeentie 48, 00500 Helsinki, puhelin 040 179 5297, www.monedediplo.fi **TILAUKSET** www.monedediplo.fi, 040 179 5297
UUOSITILAUS 6 numeroa 34 euroa **KESTOTILAUS** 30 euroa **JULKAISIJA** Into Kustannus Oy **KUSTANTAJA** Jaana Airaksinen, jaana.airaksinen@mondediplo.fi, 045 633 4495
KUSTANNUSPÄÄLLIKKÖ Teemu Matinpuro, 050 5941499 **VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA** Mika Rönkkö, mika.ronkko@intokustannus.fi, 050 4362170 **ULKOASU** Tex Hänninen
TOIMITUS Timo K. Forss, Ari Häkkinen, Milla Karppinen, Tatu Matilainen, Teemu Muhonen, Juho Paavola, Mari Tikkamäki **SUOMENTAJAT TÄSSÄ NUMEROSSA** Heikki Jäntti, Kaarina Järventaus, Eero Kettunen, Emilia Lehtinen, Anu Lönnqvist, Joonas Maristo, Marja Ollila, Mika Peltola, Kati Pietarinen, Jari Sihvola, Jarkko S. Tuusvuori **KUVITUS** Tex Hänninen, Jouni Ollikainen **MUKANA MYÖS** Lionel Clerc, Nikolai Donskov, Timo K. Forss, Esko Juhola, Kristiina Koivunen, Antti Kukkonen, Meeri Koutaniemi, Ursula Mäki, Hannu Paloviita, Tuomas Rantanen, Philippe Rekacewicz, Petri Stenman, Ville Sutinen, Oksana Tšelyševa, Rauli Virtanen, Hämeentie 48 kollektiivi **ILMOITUSMYNTI** Jaana Airaksinen jaana.airaksinen@intokustannus.fi, 045 633 449 **SA LE MONDE DIPLOMATIQUE** 1 avenue Stephen Pichon, 75013 Pariisi, monde-diplomatique.fr, puh+33 1 53 94 96 01 Toimituksen johtaja ja vastaava päätoimittaja Serge Halimi, varajohtaja Alain Gresh, talousjohtaja Bruno Lombard, päätoimittaja Pierre Rimbert, varapäätoimittajat Martine Bulard, Benoît Bréville ja Renaud Lambert, kansainvälisten toimitusten päällikkö Anne-Cécile Robert, pääkartografi Philippe Rekacewicz, toimitussihteeri Mona Chollet, toimitus Guillaume Barou, Evelyne Pieiller, Olivier Pironet **PAINOS** 10 000 **ISSN** 2242-2949 **PAINOPIIKKA** Lönnerberg Painot Oy, Kokkola

into

Jatkoo sivulta 3.

Sosiaalisen nousun myytin korvaa nyt pelko aseman menettämisestä. Duunarilla ei ole enää juurikaan toivoa tulla johtajaksi, journalistiksi, pankkiiriksi, yliopiston professoriksi tai poliitikoksi. Korkeakoulut ovat vielä suljettuja työväenluokalta kuin silloin, kun Pierre Bourdieu julkaisi *Les Héritiers* -kirjan vuonna 1964. Sama pätee maailman parhaisiin yliopistoihin, joiden lukausmaksut ovat ampaisseet pilviin.³

Taannoin eräs nuori nainen teki itsemurhan, koska ei enää pystynyt maksamaan korkeakouluopintojaan Manilasassa. Kaksi vuotta sitten amerikkalainen opiskelija selitti: "Olen opinnoistani velkaa 75 000 dollaria. Kohta en pysty enää maksamaan lyhennyksiäni. Koska isäni on takaajani, hän joutuu maksamaan velkani ja myös hän tulee tekemään konkurssin. Olen siis vienyt perheeni perikatoon, koska toivoin nousevani luokkani yläpuolelle."⁴ Tämä nuori halusi elää amerikkalaisen unelman, nousta ryyssistä rikkauksiin. Pian hänen perheelään ei kuitenkaan ole edes ryyssyjä.

Miljardöörien kerho

Voittaja vie kaiken -asenne, tulonjaon eriarvoisuus, voi olla merkki yhteiskunnallisesta taudista.⁵ Waltonin perheellä, joka omistaa jättiläismäisen Walmart-vähittäiskaupaketjun, oli hallussaan 30 vuotta sitten 61 992 keskivertoamerikkalaisen omaisuus. Tänä päivänä tuo luku on 1 157 827. Waltonit ovat nyt keränneet itselleen saman verran omaisuutta, kuin 48 800 000 köyhintä amerikkalaisperhettä omistaa yhteensä.⁶ Viime vuonna Italian valtionpankki puolestaan ilmoitti, että "maan kymmenellä rikkaimmalla henkilöllä on hallussaan yhtä paljon rahaa kuin kolmella miljoonalla köyhimmällä italialaisella yhteensä."⁷

Menneen vuosikymmenen aikana myös Kiina, Intia, Venäjä ja Persianlahden maat ovat rynnistelleet miljardöörien klubiin kynnärpäätaktiikalla. Länsimaiden ei tarvitse antaa näille maille oppitunteja tulojen keskittämistä tai työväen riistosta, kyseiset taidot ovat hallussa paremmin kuin hyvin.⁸ Intialaiset miljardöörit, joilla oli vuonna 2003 hallussaan 1,8 prosenttia maan vauraudesta, olivat 5 vuotta myöhemmin hahlineet siitä itselleen 22 prosentin siivun.

Tuossa välissä miljardöörien lukumäärä kasvoi hieman, mutta 22 prosenttia rikkaudesta 61 henkilöllä on joka tapauksessa paljon maassa, jossa on yli miljardi asukasta. Mukesh Ambani, maan rikkain mies, saattaa itseksensä pohtia tätä Mumbain ylle auvauvan sähkökyvän 27-kerroksisen talonsa olohuoneessa. Puolet suurkaupungin asukkaista elää edelleen hökkeleissä.

Olemme saavuttaneet kehitysvaiheen, joka huolestuttaa itseään kansain-

TAKAISINVALTAUKSEN AIKA ON TULLUT

Prosentin tyrannia

Kukaan ei enää usko, että järki voittaisi järjestöomassa budjettikuripolitiikassa tai moraali pärjäisi taistelussa rahaa ja valtaa vastaan. Jotta muutos saadaan aikaan, on kiinnitettävä huomio nykyjärjestelmän todellisiin ongelmiin.

SERGE HALIMI

välistä valuuttarahastoa. Pitkään IMF on väittänyt, että tuloerot edistävät kilpailuhenkeä, tehokkuutta ja dynaamisuutta. Nyt se kuitenkin huomauttaa, että 93 prosenttia ensimmäisen Yhdysvaltojen nousukausivuoden kasvusta on hyödyntänyt ainoastaan rikkaimpien amerikkalaisten yhtä prosenttia. Tämä näyttää olevan liikaa jopa IMF:lle.

Vaikka ei ottaisi huomioon eettisiä näkökohtia, yhtälö on ongelmallinen pelkästään talouden kannalta: kuinka taata kehitys maassa, jossa talouskasvu hyödyttää entistä suppeampaa ihmisryhmää? Nämä ihmiset eivät nimitä osti juuri mitään, sillä heillä on jo kaikkea. He joko kokoavat lisää varoja tai keinottelevat. Tämä taas paisuttaa entisestään finanssitaloutta, joka on jo nyt luonteeltaan loiseläimen kaltainen.

Kaksi vuotta sitten IMF myönsi tutkimuksessaan, että talouskasvun suosiminen ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat saman kolikon kaksi puolta. Lisäksi taloustieteilijät ovat huomanneet, että keskiluokan kulutuksesta riippuvaiset teollisuudenalat ovat ongelmissa maailmassa, jossa kysyntä kohdistuu joko luku- tai palvelutuotteisiin tai halpatuotteisiin.

Globalisaation puolestapuhujen mukaan yhteiskunnallinen eriarvoisuus johtuu ennen kaikkea tekniikan nopeas-

ta kehitymisestä. Se rankaisee vähiten koulutettuja, vähiten liikkuvia, vähiten joustavia ja vähiten ketteriä yksilöitä. Heillä on ongelmiaan myös valmis ratkaisu: keltasta pudonneiden koulutus.

Viime helmikuussa *The Economist* tiivisti tämän eliitin prinsessatarinan, jossa politiikka ja korruptio loistavat poissaolollaan: "Rikkaimman prosentin tulot ovat paisuneet sen lisäpalkkion ansiosta, jonka huipputeknologiaan pohjautuva globalisoitunut talous antaa älykkäille ihmisille. Aristokratian, joka ennen tuhiasi rahansa viiniin, lauluun ja naiseen, on korvannut bisneskoulutusta koulutettu eliitti, jonka jäsenet menevät naimisiin keskenään ja joka käyttää rahansa järkevästi lastensa kiinantunteihin ja *The Economist* -lehden tilaukseen."¹¹

Kohti todellista demokratiaa

Ilmeisesti siis se, että viisaat vanhemmat kasvattavat jälkikasvunsa lukemaan ainoaa lukemisen arvoista viikkolehteä, selittää omaisuuden räjähdysmäisen kasvun. Vaihdohtoisiaakin teorioita toki on – esimerkiksi että, rikkaat, joiden pääomaa verotetaan vähemmän kuin työtä, palauttavat osan pääomastaan päätöksentekijöille, jotka ovat jo valmiiksi luonneet omaisuuden keräämiselle otolliset olosuhteet.

Antamalla päätöksentekijöille vastinetta he varmistavat, että suotuisia päätöksiä tulee jatkossakin. Tällaisia päätöksiä ovat olleet verotuksen keventäminen, suurten pankkien pelastaminen, velkojille takaisin maksaminen tavallisten ihmisten kukkaroista ja julkisen velka, jonka rikkaat näkevät sijoituskohteena ja oivana painostuskeinona.

Pääoman rikoskumppanuus poliitikojen kanssa takaa sen, että omaisuutta verotetaan kevyemmin kuin työtä. Vuonna 2009 kuusi Yhdysvaltojen 400 rikkaimmasta verovelvollisesta ei maksanut lainkaan veroja. Heistä 27 maksoi vähemmän kuin 10 prosenttia, eikä kukaan maksanut yli 35:tä prosenttia.

Rikkaat siis käyttävät omaisuuttaan kasvattakseen vaikutusvaltaansa ja kasvattakseen sillä omaisuuttaan. Francis Fukuyama tiivistää: "Eliitit kykenevät vuodesta toiseen suojelemaan asemansa manipuloimalla poliittista järjestelmää, sijoittamalla rahansa ulkomaisiin veroparatiiseihin ja siirtämällä saavuttamansa edut lapsilleen, jotka etuoikeutetun asemansa ansioista pääsevät eliittioppilaitoksiin."¹²

Eriarvoisuutta tuottava koneisto muovaa koko planeettaa. Globalisoituneessa talousjärjestelmässä voittajat haalivat itselleen kaiken. Kansalliset ammattiyhdistysliikkeet ovat rapakunnossa, ja suurimpia tuloja verotetaan kaikista kevyimmin. Maailmassa on 63 000 henkeä, jotka omistavat yli sadan miljoonan dollarin omaisuuden. Heistä 18 000 asuu Aasiassa, 17 000 Yhdysvalloissa ja 14 000 Euroopassa. Yhteensä nämä 63 000 multimiljonääriä omistavat 39 900 miljardin omaisuuden.¹³

Talouspolitiikka, joka on toki hemmotellut vähemmistöä, on kaikesta huolimatta harvoin rikkonut enemmistön demokratiaa. Tämä on selkeä paradoksi. Yksi Yhdysvaltojen korkeimman oikeuden historian kuuluisimmista tuomareista, Louis Brandeis, kuvasi tilannetta näin: "On valittava: meillä on joko demokraattinen järjestelmä tai järjestelmä, jossa rikkaudet kasaantuvat harvoihin käsiin. Molempia meillä ei kuitenkaan voi olla."

Todellisessa demokratia ei ole kyse vain moniarvoisista vaaleista, äänestyskokeista ja uurnista. Demokratia on muutakin kuin alistunutta osallistumista vaaleihin, jotka eivät muuta mitään – se on intohimoa, kansanvalistusta, poliittista kulttuuria, oikeutta vaatia päätöksentekijöitä vastuuseen ja oikeutta erottaa ne kansanedustajat, jotka pettävät äänestäjäänsä.

Trilateraali-komission kuuluisassa raportissa konservatiivinen intellektueli Samuel Huntington ilmaisi huolensa siitä, että "demokraattisen järjestelmän tehokas toiminta edellyttää yleensä joidenkin yksilöiden ja ryhmien apatiaa."¹⁴ Ei ole sattumaa, että hän sanoi tämän vuonna 1975, joka oli poliittisen kuohunnan, optimismin, kansainvälisen solidaarisuuden ja yhteiskunnallisten

utopioiden aikakautta. Tehtävä suoritettu.

Erittäin vanhoillinen Trilateral commission vietti muuten juuri 40. syntymäpäiväänsä. Se juhlisti sitä laajentamalla kutsuvieraidensa piiriä entisillä eurooppalaisilla sosialistiministereillä (Peter Mandelson, Elisabeth Guigou ja David Miliband) sekä kiinalaisilla ja intialaisilla osallistujilla. Komission ei tarvitse hävetä saavutuksiaan. Vuonna 2011 kolmen ei-demokraattisesti valitun elimen – IMF:n, Euroopan komission ja Euroopan keskuspankin – muodostama troikka ajoi kaksi kolmikantakomission jäsentä Italian ja Kreikan johtoon. Mario Monti ja Lucas Papademos ovat molemmat entisiä pankkiireita.

Välillä rahas, jonka apatian taso ei ole riittävä, vielä murahtaa. Kun Mario Monti yritti ajaa Italian parlamenttivaaleissa troikan äänivaltaa, hän kärsi murskatappion. Ranskalainen filosofi Luc Ferry on ilmaissut pettymyksensä: ”Koska olen hengeltäni demokraatti, minua surettaa se tapa, jolla kansa kriisin aikana poikkeuksetta valitsee johtajansa. Jos se ei valitse huonoimpia, niin vähintäänkin ne, jotka ovat kaikkein taitavimpia salamaan totuuden.”¹⁵

EU sivuuttaa äänestäjät

Helpoin tapa suojautua tällaisia pettymyksiä vastaan on jättää äänestäjien mielipide oman onnensa nojaan. Euroopan unioni, joka mielellään antaa demokration oppitunteja koko maailmalle, on tehnyt äänestäjien sivuuttamisesta yhden erikoisaloistaan. Se ei ole sattumaa. Jo 30 vuoden ajan äärioliberalit, jotka ovat tanssittaneet Yhdysvaltoja ja Eurooppaa oman ideologisen pillinsä mukaan, ovat saaneet innoituksensa taloustieteilijä James Buchananin ”julkisen valinnan teoriasta”.

Buchananin oppisuunta suhtautuu epäluuloisesti demokratiaan, jota se pitää enemmistön tyranniana. Sen mukaan poliittiset johtajat ovat taipuvaisia uhraamaan yleisen edun tyydyttämiseen omat äänestäjänsä ja varmistaakseen uudelleenvalintansa. Yleinen etu on teorian mukaan käytännössä sama asia kuin yritysjohtajien toiveet. Koska vastuuntunnot poliitikot eivät aja tätä yleistä etua, heidän valtaansa on syytä rajoittaa reippaalla kädellä. Tätä tarkoitusta varten on luotu pakkome-

kanismeja: Euroopassa keskuspankkien itsenäisyys, sääntö kolmen prosentin budjettivajeesta ja vakaussopimus, ja Yhdysvalloissa julkisen velan automaattiset leikkaukset.

On vaikea kuvitella, että uusliberaalien tarvitsee enää pelätä vallanpitäjiä. Viimeksi mainittujen tekemät talous- ja sosiaaliuudistukset ovat nimittäin vastanneet liike-elämän ja finanssimarkkinoiden vaatimuksia paremmin kuin hyvin. Valtion huipulla tätä tarkoituserpien yhdenmukaistumista vauhdittaa se, että poliittisissa elimissä on suhteettoman suuri määrä rikkaita, jotka seilaavat sulavasti julkisen ja yksityisen sektorin välillä.

Esimerkiksi Kiinassa, jossa keski vuospalkka on hädän tuskin 2 500 dollaria, parlamenttiin kuuluu 83 miljardööriä. On siis helppo ymmärtää, ettei rikkailta kiinalaisilta puutu hyviä puolestapuhujia valtion huipulla. Tässä kohtaa amerikkalainen malli on siis löytänyt voittajansa, vaikka Pekingin hallinto ei vielä Washingtonista poiketen jaakaan himotuja suurlähettilään paikkoja niille, jotka ovat tillittäneet suurimmat lahjoitukset vaalit voittaneen presidenttiehdokkaan kampanjaan. Tämä saattaa tosin johtua ainoastaan siitä, että Kiinassa presidenttiä ei valita vaaleilla.

Hallsijoiden ja miljardöörien väliset salaiset sopimukset – ja samalla eturistiriidat – ylittävät nykyään valtioiden rajat. Kun Nicolas Sarkozy toimi presidenttinä, hän teki palveluksia Qatarille. Hän muun muassa vapautti qatarilaisten arvokkaimmat kiinteistöt veroista. Nyt maa aikoo perustaa Sarkozylle vastapalvelukseksi yksityisen osakerahaston. ”Vaikka hän on entinen presidentti, hänen ei ole pakko alkaa trappistimunkiksi”, entinen sisäministeri Claude Guéant sanoi Sarkozyyn puolustukseksi.¹⁶

Köyhyyslupaus ei sido myöskään muita hallitusvastuussa olleita, kuten Tony Blairia, Jean-Luc Dehaeneia ja Giuliano Amatonia: Blair neuvoa J. P. Morgania, belgialainen Dehaene on Dexian palkkalistoilla ja italialainen Amatori työskentelee Deutsche Bankille. Voiko politiikka puolustaa yhteistä etua, jos hän joutuu samalla varomaan loukaamasta feodaalihallintoja ja finanssi-instituutioita, joista yksi voi olla hänen tuleva työpaikkansa? Kun yhä useammassa maassa tällaista itsekeskeistä las-keskelua esiintyy kahdessa suurimmassa

puolueessa, niistä tulee – kuten kirjailija Upton Sinclair sanoi – ”saman peitolinnun kaksi siipeä”.

Demos-instituutti on yrittänyt selvittää hallitusvalan ja taloudellisen oligarkian läheisten suhteiden vaikutuksia. Se julkaisi kolme kuukautta sitten tutkimuksen, jossa käydään yksityiskohtaisesti läpi, kuinka rikkaiden ja liike-elämän hallitsema politiikka jarruttaa sosiaalista nousua Amerikassa.¹⁷

Tulos oli, että sosiaali- ja talouspolitiikan kysymyksissä rikkaimmat kansalaiset ovat räikeästi eri mieltä kansan enemmistön kanssa. Luonnollisesti rikkailla on kuitenkin käytössään paljon vahvemmat keinot toiveittensa toteuttamiseen.

Leirit jakaantuvat

Lähes 80 prosenttia amerikkalaisista arvioi, että minipalkan pitäisi olla sidottu kulluttajahintaindeksiin ja että sen pitäisi olla niin korkea, ettei sillä elävä putoa köyhyysrajan alapuolelle. Varakkaimmista verovelvollisista kuitenkin vain 40 prosenttia on tätä mieltä. He suhtautuvat muita vastahakoisemmin ammattiyhdistyksiin ja niiden toimintaa edistäviin lakeihin. Selkeä kansan enemmistö on sitä mieltä, että pääomaa pitäisi verottaa samalla prosentilla kuin työtä. Samoin suurempi osa pitää tärkeämpänä työttömyyden vastaista taistelua (33 %) kuin budjettivajeen vastaista taistelua (15 %).

Mutta kumpi kansanryhmä on todellisuudessa tehnyt päätökset? Minipalkka on menettänyt 30 prosenttia ostovoimastaan vuoden 1968 jälkeen.

Yksikään laki ei ole – ehdokas Barack Obama lupauksista huolimatta – helpottanut ammattiyhdistyksen perustamista yrityksessä. Pääomaa verotetaan yli puolta vähemmän kuin työtä (20 % ja 39,6 %). Tämän lisäksi kongressi ja Valkoinen talo

kilpailevat budjettileikkauksista maassa, jossa työssäkäyvän työvoiman osuus on pudonnut lähes historiallisen alhaiseksi.

Voiko tätä selkeämmin enää ilmaista sitä, että rikkaat jättävät raskaan leiman valtion ja poliittiseen järjestelmään? He äänestävät muita useammin, rahoittavat vaalikampanjoita muita enemmän ja ennen kaikkea painostavat kansanedustajia ja vallanpitäjiä jatkuvasti. Eriarvoisuuden voimakasta lisääntymistä Yhdysvalloissa selittää suurelta osin hyvin alhainen pääomaverotus. Verotuksen alhaisuutta pidetään yllä jatkuvalla kongressin lobbaamisella, vaikka 71 prosenttia sen kustannuksista kohdistuu kaikille veronmaksajille mutta hyödyttää ainoastaan rikkainta prosenttia.

Kieltäytyminen aktiivisesta työvoimapolitiikasta on seurausta samasta luokkavalinnasta, valinnan takana on sama harvoinvalta. Tammikuussa 2013 vähintään yhden loppututkimnon suo-

rittaneiden amerikkalaisten työttömyysprosentti oli vain 3,7 prosenttia. Sitä vastoin tutkimoa vailla olevien, edellä mainittuja paljon köyhempien henkilöiden, työttömyysprosentti nousi 12 prosenttiin.

Eivätkä näiden alaluokkien mielipiteet paina Washingtonissa mitään verrattuna vaikkapa Sheldon ja Miriam Adelsonin vastaaviin. Adelsonit on republikaaneja äänestävä miljardööripari, joka syyti viime vuoden vaaleihin rahaa enemmän kuin kahdentoista Amerikan osavaltion kaikki asukkaat yhteensä. Kuten Demosin tutkimuksen loppupäätelmissä todetaan, ”suurimmassa osassa tapauksista väestön selkeä enemmistön mielipiteellä ei näytä olevan mitään vaikutusta valittuun politiikkaan”.

Kuohitut hallitukset

”Haluatteko, että eroan? Jos näin on, sanokaa se minulle!” Kyproksen presidentin Nicos Anastasiadeksen sanotaan ärähtäneen IMF:n johtajalle Christine Lagardelle. Tämä oli vaatinut Anastasiadeasta välittömästi sulkemaan yhden saaren suurimmista pankeista, joka on suuri työllistäjä ja tuo paljon tuloja.¹⁸ Myös ranskalainen ministeri Hamon vaikutti myöntävän, että hänen hallitukseltaan olisi viety merkittävä määrä valtaa: Saksan oikeiston painostuksesta ympäri Eurooppaa otetaan käytäntöön tiukan budjettikurin politiikka, joka heijastuu työttömyyden lisääntymisenä.¹⁹

Rahan valtaa vahvistavien toimien luomisessa hallitukset ovat aina osanneet turvautua maan ulkopuolisten ”äänestäjien” painostukseen. Ei tarvitse kuin vedota troikan, luokituslaitosten ja finanssimarkkinoiden vastustamattomaan voimaan. Heti kun kansallinen vaaliseremonia on saatu päätökseen, Euroopan komissio ja keskuspankki sekä IMF lähettävät tiekarttansa uusille johtajille, jotka voivat saman tien heittää vaalilupauksensa roskakoriin.

Edes *Wall Street Journal* -lehti ei peitellyt hämmästyttävää viime helmikuussa: ”Sen jälkeen kun kriisi alkoi kolme vuotta sitten, ranskalaiset, espanjalaiset, irlantilaiset, hollantilaiset, portugalilaiset, kreikkalaiset, slovenialaiset, slovakit ja kyproslaiset ovat kaikki tavalla tai toisella äänestäneen euroalueen talousmallia vastaan. Talouspolitiikka ei ole kuitenkaan muuttunut näiden vaalitapioiden jälkeen. Vasemmisto on korvannut oikeiston, ja oikeisto on vuorostaan hääntänyt vasemmiston vallasta. Kyproksella keskusta-oikeisto on jora murskannut kommunistit. Kaikesta tästä huolimatta valtiot jatkavat kulujen karsimista ja verojen nostamista. ... Uusien hallitusten ongelma on se, että niiden täytyy toimia euroalueen instituutioiden puitteissa ja noudattaa Euroopan komission asettamia makroekonomisia ohjeita. ... Toisin sanoen kun vaalihäily on ohi, uuden hallituksen taloudellisen toimivallan rajat ovat kapeat.”²⁰

Benoît Hamon huokaa surullisena: ”Vaikuttaa siltä, että vasemmistolaisessa ja oikeistolaisessa politiikassa annos-

**”48 800 000 köyhintä
amerikkalaisperhettä
omistaa yhteensä
yhtä paljon kuin
Walmartin omistava
Waltonin perhe.”**

tellaan hiukan eri tavalla samoja raaka-aineita.”

Kun eräs Euroopan komission korkea virkamies osallistui kollegoidensa ja Ranskan valtionkonttorin johdon kokoukseen, hän kertoi: ”Se oli painajaismaista. EU-virkamiehet käyttäytyivät kuin opettaja, joka selittää huonolle oppilaalle, mitä tämän täytyy tehdä. Ihailin suuresti valtionkonttorin johtajaa, joka säilytti malttinsa.”²²

Kohtaus muistuttaa ajasta, jolloin Etiopian ja Indonesian pakotettiin alistumaan IMF:n edessä ja panemaan toimeen järjestön langettamat rangais-
tukset. Euroopassa on nyt samanlainen tilanne. Tammikuussa 2012 Brysselin komissio pakotti sakkujen uhalla Kreikan hallituksen leikkaamaan lähes kaksi miljardia euroa maan julkisista menoista viidessä päivässä.

Mikään sanktio ei sitä vastoin uhkaa Azerbaidžanin presidenttiä, Mongolian entistä valtiovarainministeriä, Georgian pääministeriä, Venäjän varapääministerin vaimoa tai Kolumbian entisen presidentin poikaa. He kaikki ovat sijoittaneet osan vääryydellä hankkimastaan tai peräti varastamastaan omaisuudestaan veroparatiiseihin. Tällaisia ovat esimerkiksi brittiläisille Neitsytsaaret, jossa on laskettu olevan 20 kertaa enemmän rekisteröityjä yrityksiä kuin asukkaita, ja Caymansaaret, jossa on yhtä paljon vipurahastoja kuin Yhdysvalloissa. Eikä pidä unohtaa Sveitsiä, Itävaltaa ja Luxemburgia. Niiden ansiosta vanha manner muodostaa tyrmäävän koktailin, jossa sekoittuvat toisiinsa julman budjettikurin politiikka ja ammattimainen veronkiero.

Paineet kasvavat

Kaikki eivät kuitenkaan valita. Bernard Arnault, joka omistaa monikansallisen luksustuoteyrityksen ja jolla on planeettamme 10. suurin omaisuus, on avoimesti ilmaissut tyytymättömyytensä demokratian heikkenemiseen: ”Erityisesti kansainvälisillä yrityksillä on käytössään entistä paremmat keinot, ja niillä on nyt kyky kilpailla valtioiden kanssa. ... Poliitikkojen todellinen vaikutus maiden talouselämään on entistä rajoittuneempi. Onneksi.”²⁴

Valtiot puolestaan joutuvat kohtaamaan entistä voimakkaampaa painostusta, jota harjoittavat velkojavaltiot, Euroopan keskuspankki, IMF, luokituslaitokset ja finanssimarkkinat.

Public Investment Bankin nykyinen pääjohtaja Jean-Pierre Jouyet myönsi kaksi vuotta sitten kuinka markkinavoimat loivat painetta Italian demokratialle. ”Tämä on kolmas hallitus, joka joutuu suuren velkansa takia tanssimaan markkinoiden pillin mukaan”, Jouyet sanoi silloin. ”Italian valtionvelan korkoprosentin jyrkkä nosto oli markkinoiden tapa antaa äänensä. ... Tulee päivä, jolloin kansalaiset nousevat kapinaan tätä diktatuuria vastaan.”²⁵

Toistaiseksi diktatuuri voi kuitenkin luottaa siihen, että valtamedia kääntää kansan huomion sivuseikkoihin ja oh-

jaa kapinan sivuraiteille. Henkilöimällä kaikkein räikeimmät skandaalit media tekee ne epäpoliittisiksi. Kansaa on valistettava jatkuvasti, jotta se voi paikantaa mekanismit, joiden ansiosta varallisuuden ja vallan on kaapannut käsiinsä sekä markkinoita että valtioita kontrolloiva vähemmistö. Ihmisiä on muistutettava siitä, että mikä tahansa hallitus lakkaa olemasta oikeutettu, kun se antaa yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvaa ja hyväksyy poliittisen demokration sortamisen sekä kansallisvaltion alistamisen.

Mielenosoitukset seuraavat toisiaan päivittäin – kaduilla, työpaikoilla ja vaaliuurnilla. Kriisin ankaruudesta huolimatta mielenosoittajat kuitenkin hapuilevat vaihtoehtojen löytämisessä. He ovat alkaneet uskoa, ettei sellaisia ole olemassa, tai vaikka olisikin, niiden hinta olisi liian kova. Tämä epäusko on luonut suuren määrän turhautuneisuutta ja epätoivoa. Nyt on korkea aika löytää ulospääsy.

(Serge Halimin artikkelin toisessa osassa pohditaan vaihtoehtoisia poliittisia strategioita.) ★

1 Francis Fukuyama, *Le Début de l'histoire. Desorigines de la politique à nos jours*, Saint-Simon, Pariisi, 2012, p. 23.

2 *La Vie*, Pariisi, 15. 12. 2011.

3 Lue Christopher Newfield, ”La dette étudiante, une bombe à retardement”, *LMD* 9/12.

4 Timmak, ”Unpaid student loans top \$1 trillion”, 19.10. 2011, www.politico.com

5 Robert Frank ja Philip Cook, *The Winner-Take-All Society*, Free Press, NewYork, 1995.

6 ”Inequality, Exhibit: Walmart and the Wealth of American Families”, Economic Policy Institute, 17.7. 2012, www.epi.org

7 ”L'Italie de Monti, laboratoire des ”mesures Attali””, *Les Echos*, Pariisi, 6.4.2012.

8 Lue ”Front antipopulaire”, *LMD* 1/13.

9 ”India's billionaires club”, *Financial Times*, Lontoo, 17.11.2012.

10 ”Income Inequality May Take Toll on Growth”, *The New York Times*, 16.10.2012.

11 ”Repairing the Rungs on the Ladder”, *The Economist*, Lontoo, 9.2. 2013.

12 Francis Fukuyama, *Le Début de l'histoire*, katso yllä.

13 Vuonna 2011 maailman BKT oli noin 70 000 miljardia dollaria. Vertaa Knight Frank ja Citi Private Bank, *The Wealth Report* 2012, www.thewealthreport.net

14 Michel Crozier, Samuel Huntington ja Joji Watanuki, *The Crisis of Democracy*, New York University Press, 1975.

15 *Le Figaro*, Pariisi, 7. 3.2013.

16 Anne-Sylvaine Chassany ja Camilla Hall, ”Nicolas Sarkozy's road from the Elysée to Private Equity”, *Financial Times*, 28.3.2013.

17 David Callahan ja J.Mijin Cha, ”Stacked Deck: How the dominance of politics by the affluent & business undermines economic mobility in America”, *Demos*, 28.2.2013, www.demos.org.

18 ”Chypre finit par sacrifier ses banques”, *Le Monde*, 26.3.2013.

19 RMC, 10.4.2013.

20 Matthew Dalton, ”Europe's Institutions Pose Counterweight to Voters' Wishes”, *The Wall Street Journal*, New York, 28.2.2013.

21 RTL, 8.4.2013.

22 ”A Bruxelles, la grande déprime des eurocrates”, *Libération*, Pariisi, 7.2. 2013.

23 Joseph Stiglitz, ”FMI, la preuve par l’Ethiopie”, *LMD* 2/02.

24 Bernard Arnault, *La Passion créative. Entretiens avec Yves Messarovich*, Plon, Pariisi, 2000.

25 ”Jouyet : ”Une dictature de fait des marchés”, *Le Journal du dimanche*, Pariisi, 13.11.2011.

HOLA!

KATSO PINTAA SYVEMMÄLLE.

Meksikolainen Reyna Patricia myy päivisin tacoja miehen vaatteissa. Yöllä hän muuttuu katujen kuningattareksi. Koti on hiv-positiivisten intiaanien Oasis-hoitokodissa.

KUVA: MEERI KOUTANIEMI

Maailma muuttuu. Hyppää kyytiin! Maailman Kuvalehti, kerran kuukaudessa. Nyt tarjoushintaan **29,00** / vuosi. Tarjous voimassa kesäkuun ajan. Tilaa täältä:

MAAILMANKUVALEHTI.FI